

THE NECESSARY APPLICATION OF THE FOUR SUBLIME STATES (BRAHMAVIHARA) IN THE ADMINISTRATION OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS BY EDUCATIONAL PERSONNEL IN A PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE AT A PLACE

Wirot LANSANTIPHAP¹ and Naitawan KUMHOM^{1*}

1 Faculty of Social Sciences and Education Thongsuk College, Thailand; naitawan@hotmail.com
(Corresponding Author)

ARTICLE HISTORY

Received: 14 March 2025

Revised: 28 March 2025

Published: 8 April 2025

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) to study the level of basic needs in applying the Four Sublime States (Brahmavihara), 2) to study the level of educational administration, and 3) to examine the relationship between the basic needs in using the Four Sublime States and educational administration among educational personnel in a primary educational service area office. The sample group consisted of 385 educational personnel, using a questionnaire as the research tool. Data analysis employed frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson's correlation coefficient. The findings revealed that: 1) The overall basic needs in applying the Four Sublime States were at a high level. By aspect, the highest was Metta (Loving-kindness), followed by Karuna (Compassion), with Upekkha (Equanimity) ranking last. 2) The overall level of educational administration was moderate. By aspect, academic administration ranked highest, followed by personnel administration, and then general administration. 3) The relationship between basic needs in applying the Four Sublime States and educational administration was statistically significant in the same direction at the 0.01 level. Multiple regression analysis showed that Metta, Karuna, Mudita (Sympathetic Joy), and Upekkha, in order of importance, yielded a multiple correlation coefficient (R) of 0.910. This model explained 82.80% of the variation in educational administration ($R^2 = 0.828$), indicating statistical significance at the 0.01 level.

Keywords: Basic Needs, Our Sublime States, Educational Administration

CITATION INFORMATION: Lansantiphap, W., & Kumhom, N. (2025). The Necessary Application of the Four Sublime States (Brahmavihara) in the Administration of Educational Institutions by Educational Personnel in a Primary Education Service Area Office at a Place. *Procedia of Multidisciplinary Research*, 3(4), 13

ความต้องการจำเป็นในการใช้หลักพรหมวิหาร 4 กับการบริหารสถานศึกษา ของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา แห่งหนึ่ง

วิโรจน์ ล้วนสันติภาพ¹ และ ในตะวัน กำหอม^{1*}

1 คณะสังคมศาสตร์และศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยทองสุข; ntawan@hotmail.com (ผู้ประพันธ์บรรณกิจ)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความต้องการจำเป็นในการใช้หลักพรหมวิหาร 4 2) ศึกษาระดับการบริหารสถานศึกษา 3) ศึกษาความสัมพันธ์ของความต้องการจำเป็นในการใช้หลักพรหมวิหาร 4 กับการบริหารสถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา แห่งหนึ่ง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ บุคลากรทางการศึกษา จำนวน 385 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ แจกแจงความถี่ การหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการศึกษาพบว่า 1) ความต้องการจำเป็นในการใช้หลักพรหมวิหาร 4 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อันดับที่ 1 คือ หลักธรรมเมตตา รองลงมาคือ หลักธรรมกรุณา และอันดับสุดท้ายคือ หลักธรรมอุเบกขา ตามลำดับ 2) การบริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อันดับที่ 1 คือ ด้านการบริหารงานวิชาการ รองลงมาคือ ด้านการบริหารงานบุคคล และอันดับสุดท้ายคือ ด้านการบริหารงานทั่วไป 3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำที่แท้จริงต่อการบริหารสถานศึกษา ในทิศทางเดียวกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.000 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการจำเป็นในการใช้หลักพรหมวิหาร 4 กับการบริหารสถานศึกษา ด้วยวิธีการถดถอยพหุคูณ พบว่า หลักธรรมเมตตา หลักธรรมกรุณา หลักธรรมมูทิตา หลักธรรมอุเบกขา ตามลำดับ ความสำคัญใหม่ให้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) มีค่าเท่ากับ 0.910 และสามารถอธิบายความผันแปรของความต้องการจำเป็นในการใช้หลักพรหมวิหาร 4 กับการบริหารสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ได้ร้อยละ 82.80 ($R^2 = 0.828$) และผลการทดสอบสมมติฐานความต้องการจำเป็นในการใช้หลักพรหมวิหาร 4 ต่อการบริหารสถานศึกษา พบว่า มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ: ความต้องการจำเป็น, หลักพรหมวิหาร 4, การบริหารสถานศึกษา

ข้อมูลการอ้างอิง: วิโรจน์ ล้วนสันติภาพ และ ในตะวัน กำหอม. (2568). การบริหารจัดการกับการเสริมสร้างการพึ่งตนเองของนักศึกษาการศึกษานอกระบบศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ แห่งหนึ่ง. *Procedia of Multidisciplinary Research*, 3(4), 13

บทนำ

การศึกษาเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของคนไทยทุกคนที่รัฐต้องจัดให้ เพื่อพัฒนาคนไทยทุกช่วงวัยให้มีความเจริญงอกงามทุกด้าน เพื่อเป็นต้นทุนทางปัญญาที่สำคัญในการพัฒนาทักษะคุณลักษณะและสมรรถนะในการประกอบสัมมาชีพและการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข อันจะนำไปสู่เสถียรภาพและความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติที่ต้องพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าทัดเทียมนานาประเทศในเวทีโลกท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ, 2560) สังคมยุคอุตสาหกรรมในศตวรรษที่ 19 และ 20 เปลี่ยนผ่านเข้าสู่สังคมยุคความรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เนื่องมาจากการใช้เทคโนโลยี เพื่อเชื่อมโยงข้อมูลต่างๆ ของทุกภูมิภาคของโลกเข้าด้วยกัน พลังขับเคลื่อนของเทคโนโลยียุคดิจิทัลส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาตามไปด้วยอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ สถานศึกษาจึงต้องมีความตื่นตัวและเตรียมพร้อมในการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมให้นักเรียนมีทักษะสำหรับการออกไปดำรงชีวิตในโลกในศตวรรษที่ 21 ซึ่งส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนรู้เพื่อเด็กในศตวรรษที่ 21 (อุษา ชูชาติ และ ลัดดา อินทร์พิมพ์, 2558) ได้กล่าวว่า สังคมโลกในปัจจุบันกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงและภัยคุกคามรูปแบบใหม่ๆ ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคม สิ่งแรกที่ต้องเร่งรีบดำเนินการ คือ การสร้างและพัฒนาคนที่มีคุณภาพ มีศักยภาพ และมีปัญญา พร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงของโลก ย่อมมีโอกาสมากที่จะรวมพลังช่วยกันสร้างสังคมและอนาคตของประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าทัดเทียมอารยประเทศได้ ซึ่งการศึกษาจะพัฒนาได้สถานศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐาน และเป้าหมายของการศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษานับเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญยิ่งต่อองค์กร ในการที่จะทำให้บรรลุถึงความสำเร็จในการบริหารงานที่จะขับเคลื่อนไปสู่การเปลี่ยนแปลงตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ โดยเกิดความร่วมมือกันในการนำองค์กรให้ประสบความสำเร็จ โดยจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถเป็นหลักในการพัฒนา และจะต้องมีคุณธรรมในการบริหาร (ทักษิณา เหลืองทวีผล, 2551) บุคลากรทางการศึกษาจึงถือว่าเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุด เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาจะเป็นผู้กำหนดทิศทางการจัดการศึกษา ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องแสวงหาความรู้และประสบการณ์ใหม่ๆ อยู่เสมอ เพื่อเป็นการพัฒนาตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาบุคลากรและการบริหารในหน่วยงานให้มีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่จะต้องพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องด้วยวิธีการที่หลากหลาย

องค์กรทุกองค์กรไม่ว่าจะเป็นของรัฐหรือเอกชน ต้องมีผู้บริหารที่จะอำนวยความสะดวก กำกับ ดูแล ตลอดจนมีการนิเทศการทำงานของผู้ใต้บังคับบัญชา ให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้ ดังนั้นผู้บริหารจึงมีความสำคัญต่อองค์กรเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากผู้บริหารมีบทบาท ภาระหน้าที่ ตามระเบียบกฎหมายที่จะต้องรับผิดชอบต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการดำเนินงานขององค์กร การปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรจึงขึ้นอยู่กับเทคนิคการบริหาร ความรู้ความสามารถ บุคลิกภาพ ทักษะ วิธีการและคุณธรรมของผู้บริหารเป็นสำคัญ ในการจูงใจ การอำนวยความสะดวก การกระตุ้น การเสริมสร้างขวัญ กำลังใจ ในการติดต่อสื่อสาร การประสานงาน และเป็นตัวแทนขององค์กร เป็นศูนย์รวมแห่งพลังของบุคลากร นอกจากนี้ยังรับผิดชอบต่อการบริหารจัดการด้านการเรียนการสอน ซึ่งเป็นบทบาทที่พึงกระทำ เพื่อแสดงถึงสมรรถภาพ ทักษะและประเมินการปฏิบัติงานของครู (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2555) ผู้นำตามหลักพรหมวิหาร 4 ต้องมีคุณธรรม ประกอบด้วย เมตตา มีความรัก มีความปรารถนาดี ไม่ตรีจิต คิดช่วยเหลือให้ผู้อื่นประสบแต่ประโยชน์ และมีความสุขโดยทั่วกัน มีความกรุณา หรือความสงสาร ด้วยการคิดจะช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความเดือดร้อน ทั้งร่างกาย และจิตใจ ในภาวะที่ได้รับความเดือดร้อนเป็นทุกข์และเป็นการช่วยเหลือที่ถูกต้อง ไม่เบียดเบียนใคร รวมทั้งตนเอง มีมุทิตา ความพลอยยินดีเมื่อเห็นผู้อื่นได้ดีอันเป็นความดีรู้สึก เมื่อผู้ใต้บังคับบัญชามีความก้าวหน้า มีความสุข และ มีอุเบกขา ความมีใจเป็นกลาง คือ การวางใจเป็นกลางโดยพิจารณาข้อเท็จจริง เมื่อตัดสินใจในเรื่องใดแล้วควรพิจารณาใคร่ครวญด้วยปัญญา มีเหตุผลถูกต้องและเที่ยงธรรม อันเป็นการรักษาความ

ถูกต้องให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ เพื่อผดุงไว้ซึ่งความถูกต้องการมองตามเป็นจริง สมควรแก่เหตุที่ตนประกอบพร้อมที่จะวินิจฉัย วางตนและปฏิบัติไปตามความเที่ยงธรรม (พระมนัส อัครมโม, 2554)

ปัญหาของผู้บริหารสถานศึกษาภายในโรงเรียนแต่โรงเรียนประสบเจอ สามารถสรุป ได้ 4 ประการ ดังนี้คือ 1) ด้านการบริหารจัดการเนื่องจากโรงเรียนขนาดเล็ก มีอัตราส่วนครูต่อนักเรียนและอัตราส่วนนักเรียนต่อห้องเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ จึงก่อให้เกิดปัญหาด้านการบริหารวิชาการ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป 2) ปัญหาด้านการเรียนการสอนเนื่องจากโรงเรียนขนาดเล็กมีครูไม่ครบชั้น และไม่ครบสาระการเรียนรู้ ครูมีภาระงาน อื่นที่นอกเหนือจากการสอน 3) ปัญหาด้านความพร้อมของปัจจัยสนับสนุน เนื่องจากการจัดสรรงบประมาณเป็นรายหัว จึงทำให้โรงเรียนขนาดเล็กซึ่งมีนักเรียนจำนวนน้อยได้รับงบประมาณน้อยตามไปด้วย นอกจากนั้นผู้ปกครองของนักเรียนส่วนใหญ่มีฐานะยากจน โรงเรียนจึงไม่สามารถระดมทรัพยากรจากผู้ปกครองนักเรียนและชุมชนได้ 4) ปัญหาด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาคณะกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่มีฐานะยากจน มีความรู้ขั้นพื้นฐาน จึงไม่สามารถช่วยเหลือโรงเรียนได้มากนัก รัฐบาลตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาทุกระดับให้มีคุณภาพ ซึ่งรวมถึงโรงเรียนขนาดเล็กด้วย สรุปแนวทางในการพัฒนาโรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้นำทางวิชาการและการบริหารจัดการบุคลากร ต้องพัฒนาโรงเรียนอย่างเต็มความสามารถ จัดภูมิทัศน์ภายในโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนการสอน ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาควรมีการสนับสนุนงบประมาณในการซ่อมแซมอาคารเรียน มีการใช้วิทยากรภายนอกมีสื่อการสอนที่เป็นเทคโนโลยีใหม่ๆ และมีงบประมาณเพิ่มเติม นอกเหนือจากงบประมาณอีกประการหนึ่ง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551)

จากเหตุผลและปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความต้องการจำเป็นในการใช้หลักพรมวล 4 กับการบริหารสถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา แหงหนึ่ง ซึ่งประกอบด้วย 4 ด้าน คือ หลักธรรมเมตตา หลักธรรมกรุณา หลักธรรมมุทิต และ หลักธรรมอุเบกขา อันจะทำให้เราเข้าใจ ความต้องการจำเป็นของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ได้นำมาใช้ในการบริหารงาน ใน 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารงานทั่วไป ได้อย่างชัดเจนและนำมาประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์และ ความเจริญก้าวหน้าในการปฏิบัติงานบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

การทบทวนวรรณกรรม

Kaufman and English (1981: 8) ให้ความหมายของการประเมินความต้องการจำเป็นว่า เป็นกระบวนการที่เป็นทางการ ซึ่งกำหนดช่องว่างระหว่างผลผลิตหรือผลลัพธ์ในปัจจุบัน และผลลัพธ์หรือผลผลิตที่เป็นที่ต้องการและจัดวางช่องว่างเหล่านั้นตามลำดับความสำคัญ และเลือกสิ่งทีเห็นว้าสำคัญที่สุดเพื่อแก้ปัญหา Witkin and Altschuld (1995: 4) กล่าวว่า ความต้องการจำเป็น คือ ความแตกต่าง หรือช่องว่างระหว่างสิ่งที่เป็นอย่างอยู่ หรือสภาพที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และสภาพที่ควรจะเป็น หรือสภาพที่พึงปรารถนา Reviere and Others (1996: 6) ให้คำจำกัดความของความต้อการจำเป็นว่า เป็นช่องว่างระหว่างสภาพการณ์ที่เป็นจริง และที่เป็นอุดมคติ ซึ่งเป็นที่รับรู้ทั้งของค่านิยมในชุมชน และยอมรับให้มีการเปลี่ยนแปลงได้

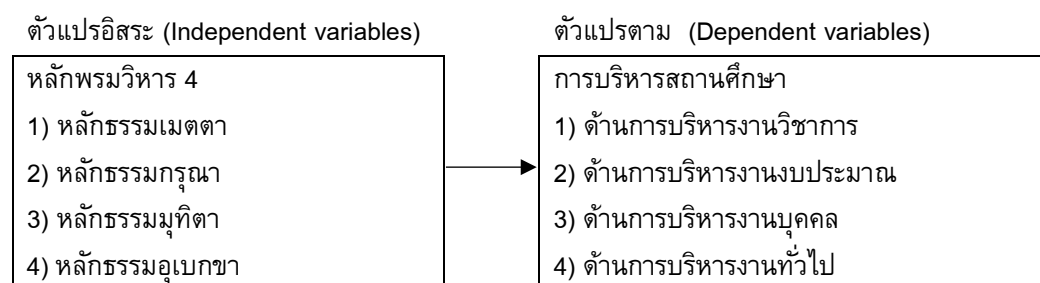
ดริคเกอร์ (Drucker, 1998) กล่าวว่าไว้ว่า การบริหาร คือ ศิลปะในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับผู้อื่น การทำงานต่างๆ ให้ลุล่วงไปโดยอาศัยคนอื่นเป็นผู้ทำภายในสภาพองค์การที่กล่าวนั้น ทรัพยากรด้านบุคคลจะเป็นทรัพยากรหลักขององค์การที่เข้ามาร่วมกันทำงานในองค์การ ซึ่งคนเหล่านี้จะเป็นผู้ใช้ทรัพยากรด้านวัตถุอื่นๆ เครื่องจักร อุปกรณ์ วัตถุดิบ เงินทุน รวมทั้งข้อมูลสนเทศต่างๆ เพื่อผลิตสินค้าหรือบริการออกจำหน่ายและตอบสนองความพอใจให้กับสังคม กู๊ด (Good, 1975) กล่าวว่าไว้ว่า การบริหารการศึกษาเป็นการวินิจฉัย สังการ การควบคุมและการจัดการเรื่องเกี่ยวกับงานหรือกิจการโรงเรียน รวมทั้งการบริหารธุรกิจโรงเรียน โดยมุ่งให้บรรลุตามจุดหมายปลายทางของการศึกษาที่ได้ตั้งไว้ ภาระหน้าที่ดังกล่าวจะเกี่ยวข้องกับ ครู นักเรียน บุคลากรอื่นๆ ในโรงเรียน ซึ่งเกี่ยวข้องกับคน เงิน วัสดุ อุปกรณ์ การจัดการ เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพ และ

เกิดประสิทธิผลอย่างครบถ้วน เซอร์ จิโวานนี (Sergiovanni, 1980) กล่าวว่า iva กลุ่มของกิจกรรม ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการหรือการชี้แนะ และการควบคุม ซึ่งจะมีความสัมพันธ์โดยตรงกับทรัพยากรขององค์การ เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์และด้วยจุดมุ่งหมายสำคัญในการบรรลุความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ครบถ้วน การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์มากที่สุด เป็นศิลปะในการทำงานให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ และเป็นการทำงานที่ต้องมีการวางแผน และประเมินผลงานที่ครบวงจร

สมมติฐานการวิจัย

ความต้องการจำเป็นในการใช้หลักพรมิหาร 4 ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา แห่งหนึ่ง เป็นไปในทิศทางบวก

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้การสำรวจ (Survey) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรทางการศึกษา โดยไม่ทราบขนาดของประชากรที่แน่ชัด และไม่ทราบสัดส่วนของประชากร กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาครั้งนี้ คือ บุคลากรทางการศึกษา จำนวน 385 คน ได้มาโดยใช้ตารางกำหนดขนาดตัวอย่างของ ทารโวยามาเน่ (Taro Yamane, 1970: 607-610 อ้างถึงใน ในตะวัน กำหอม, 2559) ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เกณฑ์การให้คะแนนแบบ Likert Scale 5 ระดับ การทดสอบความเชื่อมั่น (Cronbach's Alpha) โดยรวมมีค่าตั้งแต่ .988 ขึ้นไปทุกด้าน ซึ่งถือว่าแบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือ การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อใช้อธิบายข้อมูล และ การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ค่าสถิติโดยการวิเคราะห์ การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) และการหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยสัมประสิทธิ์อย่างง่ายของเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient)

ผลการวิจัย

ความต้องการจำเป็นในการใช้หลักพรมิหาร 4 ของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา แห่งหนึ่ง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อันดับที่ 1 คือ หลักธรรมเมตตา รองลงมาคือ หลักธรรมกรุณา หลักธรรมมุทิตา และอันดับสุดท้ายคือ หลักธรรมอุเบกขา ตามลำดับ

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการจำเป็นในการใช้หลักพรวิหาร 4 ของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแห่งหนึ่ง: โดยภาพรวม (n = 385)

หลักพรวิหาร 4	M	SD	ระดับการปฏิบัติ	อันดับที่
1) หลักธรรมเมตตา	4.15	0.77	มาก	1
2) หลักธรรมกรุณา	4.04	0.52	มาก	2
3) หลักธรรมมุทิตา	4.00	0.60	มาก	3
4) หลักธรรมอุเบกขา	3.99	0.78	มาก	4
รวม	4.21	0.57	มาก	

การบริหารสถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแห่งหนึ่งโดยภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อันดับที่ 1 คือ ด้านการบริหารงานวิชาการ รองลงมาคือ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารงานงบประมาณ และอันดับสุดท้ายคือ ด้านการบริหารงานทั่วไปตามลำดับ

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการบริหารสถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแห่งหนึ่ง: โดยรวม (n=385)

การบริหารสถานศึกษา	M	SD	ระดับการบริหาร	อันดับที่
1) ด้านการบริหารงานวิชาการ	3.35	0.54	ปานกลาง	1
2) ด้านการบริหารงานงบประมาณ	3.29	0.52	ปานกลาง	3
3) ด้านการบริหารงานบุคคล	3.33	0.55	ปานกลาง	2
4) ด้านการบริหารงานทั่วไป	3.29	0.53	ปานกลาง	4
รวม	3.31	0.53	ปานกลาง	

ความสัมพันธ์ของความต้องการจำเป็นในการใช้หลักพรวิหาร 4 กับการบริหารสถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา แห่งหนึ่ง เท่ากับ 0.747 หลักธรรมเมตตา โดยมีความสัมพันธ์ต่อการบริหารสถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา แห่งหนึ่ง ในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.000 หลักธรรมกรุณา มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.700 โดยมีความสัมพันธ์ต่อการบริหารสถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา แห่งหนึ่ง ในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.000 หลักธรรมมุทิตา มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.686 โดยมีความสัมพันธ์ต่อการบริหารสถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา แห่งหนึ่ง ในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.000 และ หลักธรรมอุเบกขา มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.675 โดยมีความสัมพันธ์ต่อการบริหารสถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา แห่งหนึ่ง ในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.000

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการจำเป็นในการใช้หลักพรหมวิหาร 4 กับการบริหารสถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแห่งหนึ่ง ด้วยวิธีการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression)

หลักพรหมวิหาร 4	B	Beta	t	Sig.
1) หลักธรรมเมตตา (X_1)	.099	.198	5.349	.000
2) หลักธรรมกรุณา (X_2)	.052	.100	2.749	.000
3) หลักธรรมมุทิตา (X_3)	.091	.204	6.564	.000
4) หลักธรรมอุเบกขา (X_4)	.102	.214	7.092	.000
R = 0.910, R ² = 0.828, Adjusted R ² = 0.825, SEE = 0.128, F = 269.078, Sig = 0.000				

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.00

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1) ความต้องการจำเป็นในการใช้หลักพรหมวิหาร 4 ของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแห่งหนึ่ง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูชัยรัตน์ และ ชีรภัทร ถิ่นแสนดี (2564) ได้ทำการศึกษากิจการงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า การบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเช่นกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัฐวรรณ กงสะเด็น (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการประยุกต์พรหมวิหาร 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่น พบว่า การประยุกต์พรหมวิหาร 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

2) การบริหารสถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแห่งหนึ่ง โดยภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุชาติ อัญชลีสถาพร (2566) ภาวะผู้นำที่แท้จริงต่อการบริหารสถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนเทศบาล ๒ วัดอ้อมใหญ่ (นครราชบุรีวิทยาการ) อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ผลการศึกษาพบว่า การบริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน

3) ความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการจำเป็นในการใช้หลักพรหมวิหาร 4 กับการบริหารสถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแห่งหนึ่ง ในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.000 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัฐวรรณ กงสะเด็น (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการประยุกต์พรหมวิหาร 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า ประยุกต์พรหมวิหาร 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่น

ดังนั้น ผู้บริหารต้องส่งเสริมให้บุคลากรจัดทำผลงาน โดยไม่ปิดกั้น ต้องละเว้นการกระทำที่ทำให้ผู้ร่วมงานเกิดความกระทบกระเทือน ต่อจิตใจ อารมณ์ และการบริหารงานด้วยความเอาใจใส่ ดูแลทุกข์สุขของเพื่อนร่วมงานเป็นอย่างดี คิดทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์

เอกสารอ้างอิง

- จิรศักดิ์ เงินบุตรโคร. (2564). การพัฒนาสมรรถนะเชิงบูรณาการต่อการบริหารสถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนบ้านไกรภิงขจร อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี. ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา, วิทยาลัยทองสุข.
- ณัฐวรรณ กงสะเต็น. (2559). การประยุกต์พรหมวิหาร 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ พธ.ม., บัณฑิต วิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น.
- ทักษิณา เหลืองทวีผล. (2551). การบริหารตามหลักธรรมมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- ในตะวัน กำหอม. (2559). การวิจัยทางการศึกษา เล่ม 1. มหาสารคาม: โรงพิมพ์ที่คอม.
- ประดิษฐ์ เศษตา. (2566). การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหาร โรงเรียนพระ ปรียัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 8 สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- พระครูชัยรัตนกร และ ธีรภัทร ถิ่นแสนดี. (2564). การบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด.
- พระมนัส อุดมธมโม. (2554). ภาวะผู้นำของผู้บริหารตามหลักพรหมวิหาร 4 โรงเรียนมัธยมศึกษาตลิ่งชัน กรุงเทพฯ. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วรรณวิสาข์ รัตนพันธ์. (2564). ภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของ ข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2555). แนวคิด ทฤษฎีและประเด็นเพื่อการบริหารทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ. ทิพย์ วิสุทธิ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). หลักสูตรแกนกลางพุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: คุรุสภา ลาดพร้าว.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สุชาติ อัญชลีสถาพร. (2566). ภาวะผู้นำที่แท้จริงต่อการบริหารสถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนเทศบาล ๒ วัดอ้อมใหญ่ (นครราชบุรีวิทยาคาร) อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม. ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา การบริหารการศึกษา, วิทยาลัยทองสุข.
- อุษา ชูชาติ และ ลัดดา อินทร์พิมพ์. (2558). บทวิเคราะห์: มุมมองด้านการศึกษาของนายกรัฐมนตรี (พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา). วารสารวิจัยการศึกษา, 3(6), 1.
- Drucker, P. F. (1998). The Discipline of Innovation. *Harvard Business Review*, 149-157.
- Good, C. V. (1975). *Dictionary of Education*. New York.
- Kaufman, R., & English, F. W. (1981). *Need assessment concept and application*. 3rd ed. New York: Education Technology.
- Reviere, R. et al. (1996). *Needs assessments: A Creative and practical guide for social scientists*. New York.
- Sergiovanni, T. (1984). Leadership and Excellence in Schooling. *Educational Leadership*, 41, 4-13.

Witkin, B. R., & Altschuld, J. W. (1995). *Planning and Conducting Needs Assessments: A Practical Guide*. Sage Publications, Newbury Park.

Data Availability Statement: The raw data supporting the conclusions of this article will be made available by the authors, without undue reservation.

Conflicts of Interest: The authors declare that the research was conducted in the absence of any commercial or financial relationships that could be construed as a potential conflict of interest.

Publisher's Note: All claims expressed in this article are solely those of the authors and do not necessarily represent those of their affiliated organizations, or those of the publisher, the editors and the reviewers. Any product that may be evaluated in this article, or claim that may be made by its manufacturer, is not guaranteed or endorsed by the publisher.

Copyright: © 2025 by the authors. This is a fully open-access article distributed under the terms of the Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International (CC BY-NC-ND 4.0).